

ego⁴¹

Ze smalen op de kerk

In het juli-nummer van EGO schreef ik een artikeltje naar aanleiding van een brief die door de Nationale Christen Onderofficieren Vereniging gericht was aan de synodes van verschillende kerken. Ik reageerde op de inhoud van de brief waarin gesproken werd over 'het kwaad van het humanisme' en vroeg me af wat deze onderofficieren nu eigenlijk weten van het humanisme.

Het augustus-nummer van Onze Banier (het orgaan van genoemde vereniging) komt nu terug op mijn artikeltje en uit verbazing over de door mij gestelde vraag. Immers: 'het is alom bekend dat het humanisme nogal op luide toon aan zijn standpunt bekendheid heeft gegeven. Prof. dr. J. P. van Praag heeft zo voor en na nogal veel gesproken en geschreven over en van het Verbond, waarvan hij voorzitter is. En ook de hoofdredacteur H. Lips was toch niet bepaald onduidelijk in zijn uitspraken!'

Inderdaad Van Praag en ik hebben nogal gesproken en geschreven, zij het niet op luide toon, maar wat is daarvan doorgedrongen in de hoofden van deze Christen-onderofficieren? Begrijpen zij werkelijk zo veel van het humanisme? De rest van hun schrijven getuigt daar niet van. Dat bestaat nl. uit een met instemming aangehaald stukje uit weer een ander christelijk blad nl. 'In 's Konings dienst', contactblad voor gereformeerde militairen. Daarin staat o.a.:

'Zeker zullen de humanisten, nu ze een keer met hun raadslieden binnen de kazernepoort zijn, ook nieuwe uitbreiding trachten te krijgen. De oude hap weet het dat we in ons blad meer dan eens een waarschuwend stem hebben laten horen. We willen het nu nogmaals doen en we hopen het nog vele keren te doen. Het is ons niet onbekend, dat er Gereformeerde militairen zijn geweest die het plan hadden om zich op te geven voor een conferentie in het Coornherthuis te Driebergen, zelfs van onze militairen die een conferentie hebben meegemaakt. Niet dat zij sympathiseerden met het humanisme, maar alleen om een paar dagen uit de kazerne te zijn. Je hebt in het humanisme met modern atheïsme te doen. Ze smalen op de kerk — en dat is toch de bruid van Christus. Zij willen van een persoonlijke God niets maar dan ook niets weten. Ze kennen één eerbied en dat is de eerbied voor de mens. Wij willen dan ook met alle klem onze militairen waarschuwen en opwekken deze conferenties in het Coornherthuis te Driebergen niet te bezoeken. Je hoort daar niet, en wat daar gebeurt is in strijd met Gods Woord. Je bezoek aan het Coornherthuis is propaganda voor hen, want met het aantal bezoekers aan het Coornherthuis trachten zij te bewijzen dat het in een 'behoefte' voorziet.

De humanisten in ons land, ook binnen de kazernepoorten zitten niet stil. Daar zal je ook als militair al wel iets van gemerkt hebben. Maar laat je niet in die humanistische fuik lokken, toon je altijd een trouw soldaat van Jezus Christus.'

We zullen dit fraaie stuk maar als een duidelijk 'neen' beschouwen op mijn voorstel om eens samen te praten en het verder laten rusten.

Slechts één opmerking: Ik geloof graag dat hier of daar de een of andere humanist wel eens gesmaald zal hebben op de kerk. Maar het stuk handelt over het Coornherthuis en daarvan ben ik sinds de oprichting directeur. Ik zou nu wel eens graag van de heren willen horen bij welke gelegenheid mijn medewerkers of ik gesmaald hebben op de kerk. Dat ze met duidelijke feiten komen of anders toegeven dat deze zinsnede niet van toepassing is op het Coornherthuis.

Een 'Christelijke Banier in 's Konings Dienst' dient ten slotte wel met ere te worden gedragen.

H. LIPS

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

No. 41 — september 1965
3de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdredacteur

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdredacteur,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Drie-
bergen
telefoon 03438 — 2878

Vaste medewerkers:

Mw. A. C. W. B. v. d. Hage—Rens
Jan Brouwer
Ton Hartsuiker
R. v. Kamp
Henk J. Meier
G. Schuurman
B. Vuysje
Dick Zaal

Abonnementsprijs: f 5,— per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdredacteur Humanistische
Geestelijke Verzorging te
Driebergen.

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*Dit oude vrouwtje kwam voor de
lens van fotograaf Leonard Freed,
toen ze een straat in New York
overstak. Het werd een stemmings-
foto, uitstekend geschikt voor EGO's
septembernummer. De herfst begint
weer.*

Baanbreker Solleveld

De algehele omwenteling in de constellatie van ons voetbalwereldje nadert snel. Ruim tien jaar na het nogal abrupt ingevoerde semi-professionalisme staan we in Nederland opnieuw voor een tweede fase: het volledige beroepsvoetbal.

Beroepsvoetbal: hoe lang is hier al om geschreeuwd. 'Wanneer er betaald wordt, komt vanzelf de verbetering van het spelpeil,' meende men. Het doorzettingsvermogen van mannen als Joosten leidde in 1954 tot een splitsing in de KNVB. Van bondszijde werd wreed geageerd. Men noemde de pioniers verraders en gelukzoekers. Zij kregen echter geen gelijk. In Nederland was men toen al rijp voor een zekere vergoeding aan spelers. En het kwam er door. Binnen een jaar was het semi-beroepsvoetbal in zwang.

Nu, augustus 1965, met het nieuwe voetbalseizoen voor ons, zijn we weer een stap verder. Een vereniging heeft het semi-professionalisme de rug toegekeerd. Het bestuur van die club zag geen heil meer in de status van een halfslachtige beroepsvoetballer. Het is natuurlijk bekend: DWS heeft zeventien spelers een full-profcontract aangeboden. Zeventien spelers hebben het komende seizoen slechts één werkgever: DWS.

Het heeft echter zeer lang geduurd, voordat men bij DWS het ja over de lippen kreeg. Het werd als gewoon aangenomen, toen velen hoorden dat men bij DWS al zover was. Maanden van inspannende arbeid zijn er echter aan voorafgegaan. Een dergelijke beslissing kon niet op stel en sprong worden genomen. DWS' energieke voorzitter Solleveld heeft er vele weken aan besteed om de zaak rond te krijgen.

Privé-leven

In het begin verklaarden ze me voor gek, maar als ik eenmaal iets in mijn hoofd heb, krijg je het er moeilijk uit. De idee is geboren na de wedstrijd tegen Ski og Lyn in Oslo. Goed, er was toen nog geen enkele reden voor, want we wonnen zeer gemakkelijk van die Noorse amateurs, maar toch voelde ik dat je op onze manier snel de kous op de kop zou krijgen. Je mag van je spelers niet eisen dat ze na hun dagtaak bij hun werkgever ook nog eens 's avonds enige uren voor de club in touw zijn, om daarna topprestaties te leveren. Ze hebben ook recht op een privé-leven. In de tijd dat we nog in de strijd om de Europa-cup meedraaiden heb ik vaak vrouwen van spelers op bezoek gehad. Zij beklagden zich erover, dat de club te veel beslag op hun echtgenoten legde. Keer op keer moest ik ze beloven, dat ik met de jongens zou praten, opdat zij ook eens aandacht aan hun gezin zouden schenken. Wanneer ze na de

training thuiskwamen, waren het afgesloofde kerels, die nergens zin in hadden. Alleen televisie kijken, dat ging nog wel. Kijk en dat is nou verderfelijk voor de conditie van topspelers. Het gezinnetje moet goed lopen, anders gaan ze met sprongen achteruit.'

Henk Solleveld, sinds drie jaar voorzitter van Nederlands eerste profclub, zit achter een groot bureau. Het is druk in zijn winkel aan het Damrak in Amsterdam. Sinds zijn verkiezing tot voorzitter van DWS is ook zijn fotohandel met dezelfde reuzenschreden uitgegroeid als de club uit de Spaarndammerbuurt in Amsterdam. Zij zijn als een twee-eenheid aan elkaar verbonden. 'Meneer' Solleveld is voor iedere DWS'er een begrip geworden.

Eerst polste ik de vrouwen van de spelers die voor een full-profcontract in aanmerking zouden komen. In die drie jaar dat ik nu bij DWS meeloop, heb ik mijn ogen open gehouden. Ik heb in die jaren geleerd dat zij op de spelers een enorme invloed hebben. Hun wil is vaak wet. Vele dames waren er dadelijk voor. Hun eerste reactie was: "ja", want dan zijn ze tenminste ook een avond thuis. We hadden juist gegokt. Daarna met de spelers zelf gesproken. Sommigen weifelden. Ze hadden een goede werkgever en waren bang voor de toekomst. Ik heb ze heel lang de tijd gegeven om erover na te denken. Je mag het de mensen niet opdringen. Ten slotte veranderde je van werkgever en dat is ook in de gewone maatschappij een grote stap.'

Deze stap van DWS is evenals die van de spelers één in het ongewisse. De

vereniging beschikt gedurende twee jaar over eigen middelen. Twee jaar kan de zaak, ook al wordt er veel verloren, ronddraaien. Twee jaar zijn de spelers zeker van een minimumsalaris van 12.000 gulden.

'Ik geloof niet, dat we het zo zwart moeten zien. Op het ogenblik loopt onze verkoop van seizoenkaarten geweldig. De bedoeling is om er 21.000 te verkopen. Het zijn de plaatsen die normaal bij een wedstrijd haast niet verkocht worden: de onoverdekte zitplaatsen. De rest loopt toch wel vol. Wanneer we, dus die 21.000 daarbij gerekend, met een gemiddelde van 30.000 toeschouwers per jaar kunnen draaien, springen we er dik uit. En als ik het eerlijk mag zeggen, ik geloof dat we het redden.'

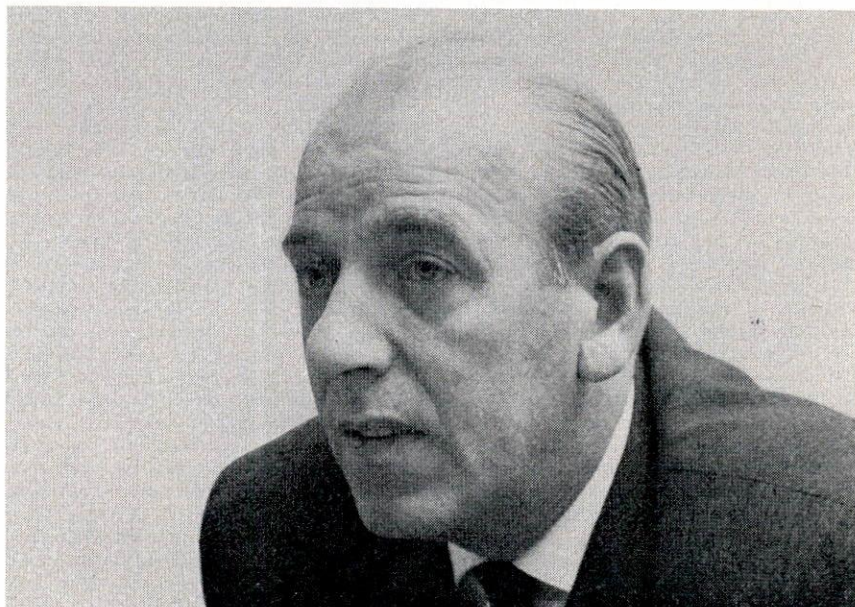
Pionier

Optimistische geluiden dus. Henk Solleveld, tegen wie zo vaak is gezegd dat hij zonder dieper na te denken, maar doordraaft, is nu een pionier. Van het succes van DWS zal veel afhangen. Reeds nu heeft Solleveld veel contact gehad met collega's van andere grote verenigingen in Nederland. Collega's die hem vragen hoe hij dat toch allemaal in zo'n korte tijd heeft klaargespeeld. Mensen die zelf nog niet de moed hadden om reeds nu deze enorme sprong te wagen.

Wanneer het echter lukt, zal Solleveld, evenals Joosten van Fortuna '54 in het jaar 1954, onze voetbalgeschiedenis ingaan als een baanbreker voor beter voetbal in ons land. En zo iets is altijd een toast waard!!

WIM JESSE

HENK SOLLEVELD ... prof-pionier ...

Ja, gezellig, koop een boek

Het op de vader- of moederknie klimmen en in spanning afwachten wat nu weer voorgelezen wordt, is niet meer. Zó lang al niet meer, dat het moeite kost terug te gaan in het geheugen en zich het gebeuren nog te realiseren. Het er te oud en te groot voor zijn, is daarvan niet de hoofdoorzaak. Belangrijker is de bijna volledige ontwenning die, eenmaal ontstaan, sterker groeide naarmate de knie-periode verder voorbij kwam te liggen. Gevaarlijk daarbij was de geleidelijkheid. Niet direct immers kwam er een einde aan de vraag en antwoord-situatie tussen kind en ouder, niet direct werden alle boekenhelden vreemden, niet direct werd het (zelf)-maken van een slot, veelal een happy end, een onmogelijkheid.

Kortom, de dialoog tussen lezer en schrijver, overigens door de jeugdige lezer zelden *bewust* toen hij zich zelf onderkend, viel niet abrupt weg, maar brokkelde langzaam af, verzwakte, om ten slotte alleen te laten: de lezer en de schrijver, vrijwel gescheiden van elkaar. Verbonden nog slechts door de beoordeling der criticus, de flapteksten op de verschijnende boeken, de waarderende woorden van de boekhandelaar, vader, moeder of vriend. Een bonte verzameling mogelijkheden om het lezen van een boek weer, gelijk in de 'oertijd', tot een gebeuren, een ontmoeting, te maken. Met daarbij helaas het bezwaar dat de criticus niet, of zeer moeilijk, objectief kan zijn, de flapteksten op louter publiciteit kunnen berusten, de waardering van de boekhandelaar een verkooptechniek kan zijn, en de aanbeveling van vader, moeder en zelfs de vriend, richting eigen straatje kan zijn uitgestippeld. Niet uit onwil, maar uit behoudzucht. De consequentie van dat alles moet een scherpe kritische houding zijn, waarbij de criticus gelijk is aan de lezer, of omgekeerd, en zijn geïsoleerde situatie naast momenten van gelukservaring, liever momenten van vreugde, veel meer momenten van opdoanders zal kennen. Het laatste zowel als het eerste, omdat hij in z'n alleen zijn, z'n alleen moeten lezen, verwerken en (be)oordelen, uiteindelijk al zijn posen moet afleggen, zich zelf zal moeten zijn. De enige basis nl. waarop het lezen werkelijk weer een ontmoeting tussen lezer en schrijver, een dialoog met elkaar, zal kunnen zijn. Voorwaarde daarbij voortdurend: eerlijkheid tegenover zich zelf. De durf hebben ook om bij voorbeeld gevestigde, bijna belegen, normen af te leggen. Maar hoe, waar, wanneer, waarom, etc.? Een antwoord op dergelijke vragen vereist tenminste een handleiding voor het lezen, m.a.w. als het ware een weergave van wat er al zo rond en tijdens het lezen bij en in de lezer gebeurt. Een noodzakelijkheid te meer, wanneer men denkt aan het hedendaagse, vaak

niet te goed of helemaal niet begrepen, proza.

Handleiding

De journalist Ben Bos heeft een poging gedaan iets als een handleiding op dit gebied te geven, en wel in zijn 'Schrijven met schrijvers'. Belangrijkste bron waaruit de auteur heeft geput, zijn zijn voor 'De Nieuwe Linie' gemaakte interviews met hedendaagse Nederlandse schrijvers zoals Wolkers, Van het Reve, Bernlef en Mulisch.

Het boekje bestaat uit drie hoofdstukken, achtereenvolgens getiteld: 'De schrijver', 'De lezer' en 'Het mensbeeld'. Het is in het tweede gedeelte — De lezer — dat Ben Bos de ontmoeting van de lezer met de schrijver behandelt.

Over het tot de roman doordringen zegt hij daarin o.m.: '(...) Ik raak in de roman de schrijver voor zover ik zijn werk in me opneem. Die opname kan alleen volledig lukken wanneer de schrijver mij overrompelt, wanneer hij gezag over mij uitoefent, mij meesleept in zijn woorden, zinnen, zijn verhaal. Het boek moet mij tot capitulatie dwingen of liever het moet mij weghalen uit mijn leven en me verplaatsen naar het leven van anderen, die in het boek worden opgevoerd. Die verplaatsing lukt wanneer ik in de ander iets herken van mij zelf, de romanfiguur mij mogelijkheden voorleeft die ik overneem, van mij worden (...)' (pag. 13-14).

En enkele pagina's verder, direct met het voorgaande samenhangend: 'De reflectie, het na-denken over een boek is noodzaak. Ik ben op een gegeven moment aan mij zelf verplicht om op te sporen waarom bepaalde schrijvers mij sterk aanspreken en andere nauwelijks of niet. Ik moet voor mij zelf het gelezen werk samenvatten, voor mij zelf vaststellen: "Dit is werkelijk, wezenlijk, hier draait het om voor mij. Deze schrijver komt met dit en dat mensbeeld voor de dag." (...)' (pag. 17).

Door de lezer in z'n confrontatie met de schrijver bijna als een voortdurend zich zelf aanrandende figuur voor te stellen, geeft Ben Bos het lezen van de hedendaagse roman bepaald niet de sfeer mee van 'Ja, gezellig, koop eens een boek...'. Negatief kan men dat evenwel moeilijk noemen. Integendeel. Het benadrukken van het boek op zich te laten inwerken, ook wanneer dat bij de lezer zekerheden wegneemt, kan men m.i. alleen maar zeer zinvol noemen. Het vergroot niet alleen de lees-, maar tevens de leefmogelijkheden. Dat concrete moeilijkheden daarbij niet weg te denken zijn, realiseert Ben Bos zich zeer wel door bij voorbeeld op de *militaire* schemata te wijzen.

Ten slotte stelt de auteur aan het einde van het hoofdstuk dat het goede boek de lezer op de vragen drukt: Wie ben ik? Waarom leven wij mensen eigenlijk?

Deze vragen, de laatste in het bijzonder, keren in 'Het mensbeeld' herhaaldelijk terug. En dan voornamelijk via uitspraken van Wolkers, Raes, Mulisch en Timmers. Hun woorden illustreren het betoog van Ben Bos, die het christelijk geloof, het menselijk tekort, de eenzaamheid en andere facetten der onvolledigheid de revue laat passeren.

Ten aanzien van vele vragen concludeert hij dat ze hun waarde reeds vinden in het feit dat ze gesteld worden (ook al worden ze nog niet beantwoord), en ten aanzien van alle vragen geldt, volgens Ben Bos, voor iedere wezenlijke schrijver dat hij geen genoeg kan nemen met gemakkelijke antwoorden. Een instelling die behalve van relativiteitszin evenzeer van integriteit getuigt, en die Ben Bos reeds eerder in 'Schrijven met schrijvers', nl. in 'De schrijver', aanstipt.

Hij doet dat zeer illustratief aan de hand van een uitspraak van de auteur Bernlef: 'Ik geloof niet in een vaststaand beeld van de werkelijkheid. Ik kan niet tot verabsolutering komen van altijd geldige waarheden. Alles is in beweging, elke dag verandert het bestaan. Ik evolueer. Je grijpt je zelf steeds vast in andere dingen. Je weet dat er buiten je zelf en buiten je eigen waarneming nog ontzettend veel gebeurt, ontzettend veel mensen leven met hun eigen kijk op het bestaan. Ik reik in mijn verhalen de lezer dan ook allerlei dingen aan. Ik onthoud mij daarbij van een specifiek oordeel. Een definitieve betekenis of oplossing wordt in de verhalen niet gegeven. Daarom moet de lezer zelf overwegen wat de eigenlijke betekenis van het gegeven is. Iemand die mogelijkheden overweegt, leeft pas echt (...)'.

Ben Bos gebruikt in het hoofdstuk 'De schrijver' nog meer citaten uit interviews met schrijvers. Reden daartoe is de angst (en m.i. niet ten onrechte) die bij Ben Bos leeft, dat de lezer in het algemeen nogal geneigd is de hedendaagse auteurs maar 'af te doen', ondanks hun van grote ernst getuigende produkten.

Dat Ben Bos dit discriminerend misverstand met zijn aanpak in 'De schrijver' uit de wereld heeft geholpen, lijkt mij zeer onwaarschijnlijk. Hij heeft daarvoor te veel de schrijver willen laten spreken vanuit diens werk. Hij doet dat omdat hij ervan uitgaat dat het om het werk gaat, en niet om de persoon. Een juiste opvatting.

Toch had m.i. een element rond die persoon, nl. de zuiver commercieel gerichte publiciteit, niet mogen ontbreken. Juist omdat reclamekreten, TV-uitzendingen, vernietigende zelfkritieken (van de schrijver), etc., momenteel in zijn.

Vervolg op pagina 5

Yves Montand - uniek artiest

Als hij op het toneel staat, zou hij de dokwerker, de fabrieksarbeider, de kappersknecht van weleer kunnen zijn. In een eenvoudige donkerbruine pantalon met donkerbruin overhemd brengt hij losjes, alsof hij, voor zijn plezier, wat voor zich heen zingt, zijn uitgekende, goed verkoopbare, welluidende repertoire. Yves Montand wil voor zijn publiek graag de 'gewone jongen' blijven van vroeger.

De gewone jongen werd op 13 oktober 1921 in Monsuano, een dorpje vlak bij Milaan, geboren als Yvo Livi. Twee jaar na de geboorte verhuisden zijn ouders naar Marseille, omdat in Italië de levensomstandigheden zeer moeilijk waren.

Tot zijn elfde jaar bezocht Yvo de school. Toen werd hij winkelbediende, duiker, havenarbeider, kelner, kapper en barkeeper. In die tijd schafte hij zich ook al een artiestennaam aan: Yves Montand ('mijn moeder riep altijd Yves, bovenkomen, Yves montant!'). Hij liet het niet bij een artiestennaam alleen: hij wou en zou artiest worden.

Zijn eerste beroepsoptreden was in het Marseillaanse Alcazar, waar hij veel succes had. Daar bleef het echter voorlopig bij. Hij trad op in buurtbioscopen, maar kon van de opbrengsten daarvan niet leven. Hij werd weer dokwerker.

Tijdens dit zware werk blijft hij bezig met zijn artiestencarrière. Hij zingt o.m. 'C'est la vie qui va...' en 'Boum'.

Parijs

En daarna: Parijs. Toen Yves Montand daar aankwam, in 1944, veroverden de geallieerden Caen. Hij kreeg een contract bij ABC en trad weldra op in de club Moulin Rouge. Hij was in die tijd de beschermeling en, waarschijnlijk, minnaar van Edith Piaf. Zij heeft hem, als zoveel jonge zangers, enorm geholpen in zijn moeilijke loopbaan. Dank zij haar kreeg hij veel aanbiedingen voor werk en verscheen hij zelfs op het toneel

van het Parijse Théâtre de l'Etoile, waar hij nu nog altijd zijn shows geeft.

In 1945 maakte hij zijn eerste film, samen met Edith Piaf, 'Etoile sans lumière', daarna onder regie van Marcel Carné 'Les portes de la nuit', die hij nu zelf slecht en middelmatig noemt. De chansonnier Yves Montand heeft er een facet bij gekregen: de filmster Yves Montand.

Zeer belangrijk in zijn leven was de ontmoeting met Simone Signoret, met wie hij trouwt. In 1951 staat hij weer op

YVES MONTAND
... vakwerk ...

het toneel, niet als chansonnier, maar als acteur, in 'Le salaire de la peur', waarvan ook een zeer succesvolle film is gemaakt (Het loon van de angst).

Wereldreizen

En dan beginnen zijn wereldreizen, die nu een onvervreemdbaar deel van hem zijn. Hij treedt op in Engeland, Egypte, Polen, Duitsland, Zwitserland, Rusland, Zuidslavië, Bulgarije, Tsjechoslowakije, Israël en Zuid-Amerika. Door zijn linkse sympathieën heeft hij geruime tijd niet in de Verenigde Staten mogen optreden.

In 1955 spelen Yves Montand en Simone Signoret in 'Les sorcières de Salem' naar een stuk van Arthur Miller (The Crucible). Vrijwel direct daarop spelen ze de hoofdrollen in de filmversie van Jean-Paul Sartre. Verdere films: 'Marquerite de la nuit', 'La Loi', 'The Milliardaire' (met Marilyn Monroe), 'Sanc-

tuaire' en 'My Geisha' (met Shirley MacLaine).

Wanneer Yves Montand in Parijs optreedt, is dat, zoals gezegd, in het Théâtre de l'Etoile, waar hij eens als vedette américaine (laatste ster voor de pauze) zijn debuut maakte. Wil men er, al is het de laatste dag van een langdurig optreden, plaatsen voor krijgen, dan moet men dagen tevoren in de rij staan, en zich soms vergenoegen met een paar uur staan gedurende de voorstelling. En toch, iedere avond uitverkocht!

Ondanks zijn ontegenzeggelijke kwaliteiten als filmster, willen wij hier nog even op zijn werk als chansonnier terugkomen. Yves Montand schrijft nooit zelf chansons, maar onderscheidt zich al jarenlang door de goede keuze van zijn repertoire. Een hoogtepunt hierin is, alhoewel deze keuze misschien een zeer persoonlijke is, de LP getiteld 'Chansons populaires de France' (Parlophone PMC 1063), waarop Yves Montand een keur van Franse volksliedjes brengt, magnifiek begeleid door het ensemble van Bob Castella, zijn vaste accompagnateurs. Twaalf chansons, strijd bare, tedere, grimmige, waaronder het Partizanenlied wel een zeer bijzondere plaats inneemt. Met op de achtergrond gezang en gestamp van nazitroepen zegt Montand deze hymne van het Franse verzet, sober en indringend.

Een van de meest recente opnamen van deze artiest maakte Philips in het Théâtre de l'Etoile tijdens een optreden. Deze Philipsplaat (B 77.912 L) brengt een meeslepend stukje Montand in de huiskamer, met twaalf chansons die hoogtepunten zijn uit zijn recente repertoire. Daar zijn een ouder chanson als 'Le jazz et la Java', als 'La Chansonnette', als 'Le chat de la voisine'. Daar zijn ook de nieuwste als 'Fumez l'cigare', 'L'étrangère', 'L'enfant de Paris'. En daar is ook het prachtige chanson van Leo Ferré naar een gedicht van Louis Aragon, gemaakt na de Eerste Wereldoorlog: 'Est-ce ainsi que les hommes vivent?' En het verhaaltje van de verliefde jongen die aan de kille koele telefoniste een telegram voor zijn geliefde moet opgeven.

Voor Montand-liefhebbers is er, last but not least, een prachtige uitgave van CBS, met oudere chansons van hem over Parijs, verpakt in een album met unieke foto's. De chansons behoeven nauwelijks commentaar: ijzersterke nummers als 'L'âme des poètes', 'Sous le ciel de Paris', 'C'est si bon', 'A Paris, A Paris dans chaque Faubourg...'. Ze zijn heerlijk om naar te luisteren, deze schijnbaar losjes gebrachte, maar tot in de puntjes uitgekende stukjes vakwerk.

Yves Montand is geen emotioneel betrockene bij zijn chansons, hij is een waarnemer. Emoties klinken zelden door in zijn werk, wel een enorm vakmanschap, dat hem tot een uniek artiest stempelt.

Vervolg van pagina 4

Vermoedelijk zou daardoor het op pagina twee gebezigde begrip 'knoeier' minder kort, maar wel duidelijker aangeduid zijn.

Ben Bos is een journalist, zijn boekje is, mede door de waarschijnlijk noodzakelijk beperkt gehouden omvang, dan ook niet een pretentieuze literair essay. Wél is het in Nederland een zeer zeldzaam houvast voor hen die willen lezen vanuit een 'knieloos' niemandsland.

D. ZAAL

'Schrijven met schrijvers' door Ben Bos, is een uitgave van G-3, te Ubbergen, en verscheen in de Kern-Serie. Prijs f 0,35.

Medeweten en medebeslissen in de strijdkrachten

Toen de redactie mij verzocht als 'man uit de praktijk van de parate troep' naar aanleiding van een artikel in EGO over deze materie het e.e.a. te zeggen, heb ik mij direct gerealiseerd, dat ik slechts over mijn praktijk en wel in het bijzonder bij cavalerie-eenheden kan spreken. In dit licht zult u mijn opmerkingen dan ook moeten interpreteren.

Alvorens enige opmerkingen te maken, wil ik eerst stellen dat ik achter de strekking van het artikel sta. Toch wil ik enige aanvullingen en m.i. ook enkele rechtzettingen naar voren brengen.

Ik vind het persoonlijk jammer dat schrijvers tussen 'medeweten' en 'medebeslissen' niet de activiteit 'medeberaden' hebben geplaatst. Deze activiteit nu vindt meer plaats dan wij denken en... (dit is belangrijk) het maakt de stap van 'medeweten' naar 'medebeslissen' die zo vaak wordt tegengehouden (overigens vaak door beide partijen) gemakkelijker.

De opmerking dat in oorlogstijd minder plaats zal zijn voor deze democratische stijl van leiderschap, onderschrijf ik niet. De literatuur en ook speurwerkrapporten over deze materie tonen ons een ander beeld.

Reeds in vreedstijd bij oefeningen te velde zien wij dat soldaten zich actief gaan bemoeien met het plan van optreden (b.v. 'hoe de vijand in de kuif te pikken'). De pc wordt — vaak ongevraagd — van adviezen gediend hoe de situatie te klaren.

In oorlogstijd zien wij op vaak democratische wijze het plan 'hoe de gevaarlijke patrouille zal worden gelopen' ontstaan. Als het leven van een ieder op het spel staat, is het natuurlijk en logisch dat men zich betrokken gaat voelen bij de situatie en dus ook bij het plan van optreden. De afstanden tot elkaar worden kleiner en men treedt meer in communicatie met elkaar. (in voorste lijn ziet men ook geen officiersmess; geen onderofficierseetgelegenheid; men wordt één met elkaar. De luxe waarmee men officieren en onderofficieren omringt, schijnt recht evenredig te zijn met de afstand tot de vijand.) Het Israëlische leger valt ook niet op door een autoritaire stijl van leiderschap.

Maar nu de praktijk bij ons in Nederland.

Willen wij tot een verantwoorde visie komen, dan zullen wij ons eerst afvragen in hoeverre de aspecten 'medeweten-medeberaden-medeslissen' in de burgermaatschappij en, ja ook, in de gezinnen zijn gerealiseerd. Onze KL is ingebed in deze Nederlandse omgeving en is er niet met waterdichte schotten van gescheiden.

Als leek van de burgermaatschappij kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat er in de burgermaatschappij, en vermoedelijk ook in de gezinnen, nog het

e.e.a. gerealiseerd moet worden, alvorens men deze democratische stijl van leiderschap en management zich heeft eigen gemaakt.

In onze KL zullen wij gelijke tred — zo mogelijk één pasje vóór — met de ontwikkeling 'daarbuiten' houden. Zo niet, dan zullen wij als 'niet-aangepasten' ten onder gaan. (maar wél 'één pasje vóór' om als impuls en stimulans voor de omgeving ons van onze taak te kunnen kwijten.)

Bij het realiseren van deze democratische stijl van leiderschap en sfeer in de (grote) organisatie hebben wij rekening te houden met de boven-geschikten en de onder-geschikten.

Bij de boven-geschikten is in de trits 'medeweten-medeberaden-medeslissen' het aspect 'medeweten' vaak geen punt meer. Een ieder is hiervan overtuigd. Zeker, er worden nog fouten gemaakt. Gegevens worden ons wel eens onthouden, terwijl zij eerder vrijgegeven hadden kunnen worden.

Meestal blijkt dat er geen opzet in het spel is geweest, maar meer een niet zien (of overzien) dat het betrokken gegeven eerder vrijgegeven had moeten of kunnen worden.

Het aspect 'medeberaden' is zich hoe langer hoe meer aan het ontwikkelen. Het voorschrift 'Leidraad voor de stafdienst' geeft aan op welke wijze het beaard in de staven plaats moet vinden (en ook meestal plaatsvindt!). Zeker, ook hier worden fouten gemaakt. Naar mijn smaak meer dan bij het aspect 'medeweten', omdat nog steeds te veel wordt uitgegaan van 'de commandant móét alles weten en móét ons zeggen wat wij moeten doen.'

Deze verouderde image van een commandant is zich gelukkig aan het wijzigen, maar zoals elke wijziging in een grote organisatie gaat dit geleidelijk en niet snel. Ervaren wijzen uit dat ingrijpende wijzigingen in een organisatie 2 tot 5 jaar vergen.

Het aspect 'medebeslissen' zien wij slechts in de allerhoogste top van de organisatie. Ik zal dit bewust buiten beschouwing laten, aangezien eerst het medeberaden gerealiseerd moet worden alvorens verder te gaan (wanneer zulks nodig mocht blijken.)

Het medeberaden moet meer dan nu het geval is worden uitgestrekt tot de commandolagen die daaronder liggen. Te veel zien wij volledige democratie bij het meeberaden in een staf, terwijl daarbij niet aanwezig zijn de vertegenwoordigers van de naast-lagere laag (voor vertegenwoordigers lees de commandanten van de betrokken eenheden die direct belang hebben bij het plan). Nadat het plan klaar is, worden dan pas de ondercommandanten ingelicht en gebeurt het dat het plan gewijzigd moet worden om 'het haalbaar' te maken. Tegenstan-

ders van de democratische stijl van leiderschap roepen dan triomfantelijk: 'Zie je wel, dat medeberaden alle maar tijdverlies is, want ze zijn het nu niet met je eens.'

Bij de boven-geschikten in de lagere niveaus spelen weer andere facetten een rol. Vaak zijn zij jong. Jongeren willen zich vaak laten gelden en dat is nu mogelijk door autoritair optreden. In de kringen hoort men ook vaak spreken over 'mijn' peloton of groep i.p.v. 'het' peloton of 'onze' groep. Ook is hun van dien aard dat zij vaak vele dingen zelf kunnen oplossen zonder 'medeberaden' en 'medebeslissen', zodat zij zaken die zij niet kunnen overzien waarin zij tot medeberaden móeten overgaan, dit als een zwaktebod inzien. Het gevolg is, orders in de geest van 'praten maar poetsen'.

Ik prijs mij gelukkig bij een eenheid dienen waarin het werk van personen van dien aard is dat het medeberaden geen zwaktebod maar een verantwoordelijkheid is. De mechanisatie van het leger, de complexe bewapening, apparatuur zelfs in de lage niveaus, grote spreiding der eenheden, enz. waken gelukkig een meer democratische stijl van leiderschap in de hand.

De commandant van de toekomst — gelukkig — niet meer alles kunnen weten en hij zal dus koers móeten stellen op de adviezen van zijn ondergeschikten. Dit zal nog jaren duren, terwijl de ondergeschikten ook hier geschikt gemaakt zullen moeten worden.

Hoe staat het nu bij de onder- (ons) geschikten met de trits 'medeweten-medeberaden-medeslissen'? Persoonlijk zit ik — hoofdocfficier — met de grote moeilijkheid dat nagenoeg alle, zo in alle dienstplichtigen hun tijd in onze eenheden als een doorgangsfase, tijdelijks, het gaat wel over, nog bevinden. De gevaren dat houdingen en attitudes ontstaan 'het zal mijn tijd duren' of 'diensttijd is als de mazel' iedereen moet ze gehad hebben en als bij de mazel dus niet op de toestand, worden zo gemakkelijk hierin de hand gewerkt en... — wanner boven-geschikten fouten maken — vanzelf versterkt.

Het is deze desinteresse die mij daagt en... waar ik geen raad weet. Zij zal nog versterkt worden wanneer in de toekomst slechts een c van de goedgekeurden in dienst mag (door een meer liberaal uitstelbeleid meer KVV's, etc.). Dan kunnen we dan ook nog gevoelens bij onder dienstplichtigen ontstaan van 'wij hebben gehandeld en zitten nu in dienst.' Waar geen opgewekt beeld om de trits 'medeweten-medeberaden-medeslissen' te concretiseren.

De realiteit bij de parate troep dat op de publikatieborden voldoende

In het vorige nummer van EGO plaatsten wij een artikel van de majoors Buisink en Vierkant over het vraagstuk van de medezeggenschap in de militaire dienst.

Wij vroegen nu majoor P. Bruyn om als troepenofficier daarover ook eens zijn mening te geven. Men vind deze mening hierbij. Wij komen ook op dit stuk nog nader terug.

gevens vermeld staan om het 'medeweten' (althans ten dele) te realiseren. Wanneer men echter bij deze of gene gaat in hoeverre de informatie is aangekomen, dan blijkt dat vaak (te) weinig bereikt.

In die eenheden waarin de voorlichting op een actievrije wijze — actiever doeld in de zin van tweezijdige communicatie — is toegepast, zien wij betere resultaten. Hetzelfde geldt voor eenheden waarin de commandant in staat geweest een positieve en goed gericht groepscohesie op te roepen en te continueren. Maar ook daar zien wij dat achtig op gang gebrachte activiteiten een sfeer oproepen van 'wij ondergeschikten doen ook mee en hebben ook invloed' in het reilen en zeilen van onze eenheid, zo gemakkelijk weer worden verstoord en zelfs tot nul worden gereduceerd door toestanden, opdrachten en anderszins die door de ondergeschikten als 'geen hen' worden ervaren. Orders, opdrachten en toestanden die door de boven- en ondergeschikten in de lagere niveaus ook niet altijd worden begrepen, eestal doordat het 'medeweten' door de afwezigheid van allerlei — zeer zeker niet zettelijke — redenen te kort schiet.

Is dit een somber beeld? Gaat men nu het moment uit, dan is het ant-

woord bevestigend, doch wanneer men 'toekomst-gericht' is, vind ik persoonlijk het beeld niet zo somber. Te meer wanneer ik, mijn loopbaan overziende, moet vaststellen dat er in — laat ik zeggen — 10 jaar tijd zoveel ten positieve is gewijzigd en er geen teruggang is te betreuren.

Alhoewel mij dit niet gevraagd is, wil ik toch als besluit een aantal aanwijzingen geven om deze democratische sfeer in de strijdkrachten te stimuleren en mogelijk te maken.

Boven-geschikten en onder-geschikten moeten elkaar weten te accepteren in hun verscheidenheid van doelstellingen waarnaar zij streven. De boven-geschikte zal nu eenmaal de doelen van de organisatie nastreven en onder-geschikten meer doelen die niet direct of soms zijdelings met de organisatie te maken hebben. Een overmatige nadruk op de organisatie doelen zal het groeiproces van het zich medeverantwoordelijk voelen bij de onder-geschikten remmen.

Men zal een groei moeten stimuleren waarin boven-geschikten en onder-geschikten meer en meer dezelfde wegen kiezen voor het bereiken van hun eigen en zo verschillende doelen. Op den duur gaan door deze samenwerking deze ver-

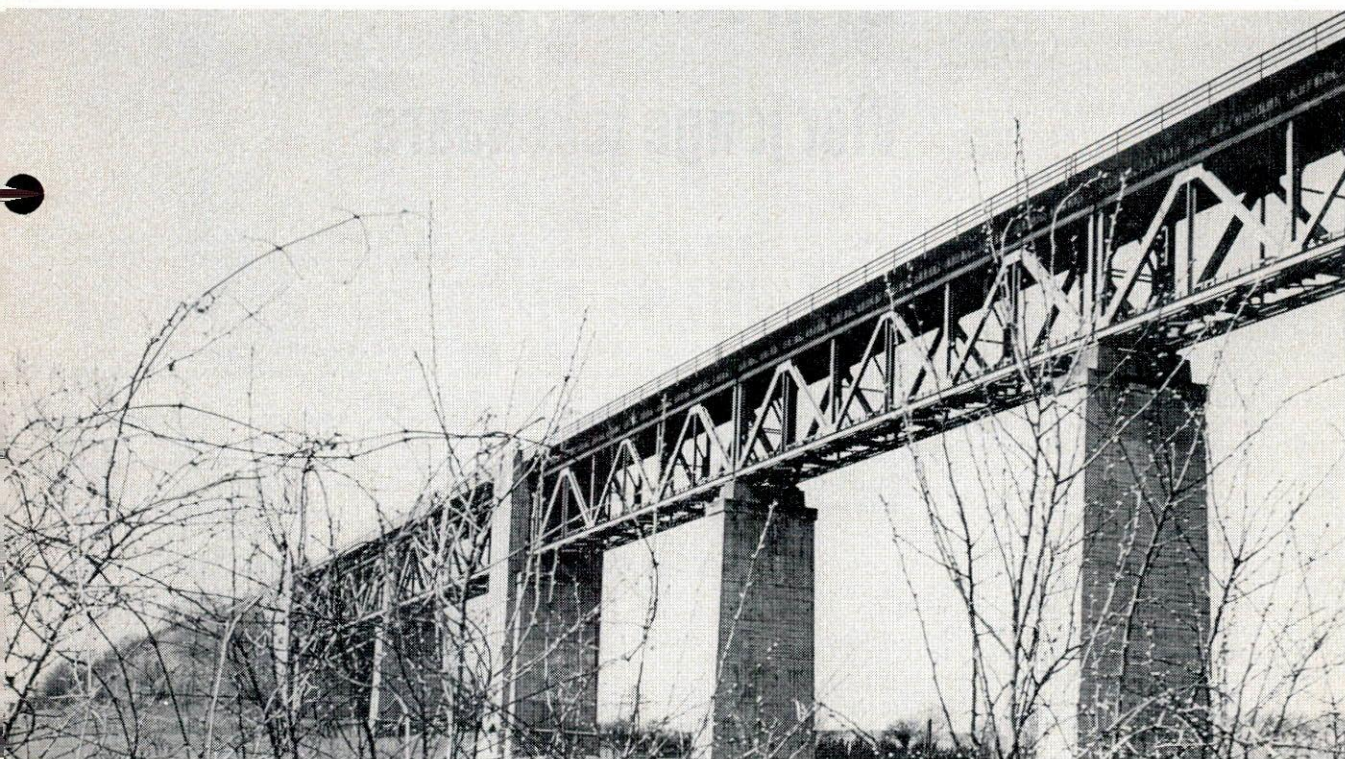
schillende doelen met elkaar samenval-

len. Men behoeft hierbij niet bang te zijn dat deze samenwerking verwrongen wordt door een mentaliteit van 'Befehl ist Befehl'. Deze mentaliteit is ons vreemd. Overigens bieden de artikelen 11 en 12 van het Reglement Krijgstucht (de Staten-Generaal aangeboden in 1902!) ons voldoende waarborgen dat zulks niet zal voorkomen, vooropgezet dat men een bewust levend mens in de organisatie is.

De reeks 'medeweten-medeberaden-medebeslissen' kan helaas de gemakkelijk veronderstelde voorstelling oproepen dat dit een ontwikkelingslijn is. Medeweten is het kernpunt waar het om draait en is niet een fase waar men doorheen moet. Uit het medeweten vloeit zo vaak het medeberaden — of zo u wilt — de samenwerking uit voort. En het is deze samenwerking van boven- en onder-geschikten die een organisatie — welke dan ook — doet draaien en ... leefbaar maakt.

Het medeweten zal daarom de kern van onze activiteiten zijn; een wederzijds probleem; ook de ondergeschikte zal — bij uitblijven hiervan — erom moeten vragen. Ook hier: een opbouwen van een democratische organisatie is niet een zaak van één kant alleen.

medeweten, medeberaden, medebeslissen. Dat is ook een kwestie van een brug slaan tussen groepen. Daarom plaatsen we op deze pagina's de plaat, die E. Kruit van een imposante brug maakte.

Stiefkind

De beeldende massacommunicatiemediën hebben vrijwel alle hun eigen dramaturgie gekregen; de recensenten van film, foto, televisie en zelfs strip nemen deze media serieus.

Film heeft zijn 'image' van kermis-attractie grotendeels verloren en is kunst geworden. *Televisie* heeft zich ontwikkeld van een 'opzienbarende uitvinding' tot een opinie- en gedragspatroon beïnvloedend medium waaraan vrijwel niemand voorbij kan gaan. *Fotografie* heeft zich moeizaam maar zeker ontworsteld uit het slop van de familiekiek en kweekt status door impressieve foto-boeken, tentoonstellingen en prijzen. En zelfs de *strip* heeft een zeker aanzien en intellectuaalistische waardering gekregen, sedert de verschijning van tijdschriften als *Mad* en strips als *Pogo*, *Peanuts* en (in Nederland) *Tom Poes* en *Koning Hollewijn*.

Eén categorie bleef echter — ondanks incidentele pogingen van tekenaars als Saul Steinberg — stiefkind: de *cartoon*. Toch verdient ook de cartoon een waardering en waardeoordeel op eigen merites. De dramaturgie van de cartoon is nog steeds niet geschreven. Stephen Beckers 'Comic Art in America' komt er het dichtst bij, maar blijft een mengvorm van strip- en cartoon-waarderingen en is bovendien helemaal gericht op de Verenigde Staten.

Wél zijn er eindeloos veel cartoonverzamelboeken en boekjes, maar zelden is er een zinnig woord over de compositie, de opbouw en de uitwerking van de cartoon geschreven. Het blad 'Mallemolen' deed daartoe een halfslachtige poging, die doodliep in de noodzaak vóór alles amusant te blijven.

De vier Nederlandse cartoonisten die in bijgaand artikel aan u worden voorgesteld, geven óók niet het eindoordeel; ze kunnen dat niet geven, omdat ze te zeer betrokken zijn bij de huidige situatie. Die situatie is: een rijksdaalder tot hooguit vijftig gulden voor een tekening. Tekenaars als Yrrah, die van *Esquire* voor één tekening f 850,— krijgen, zijn grote uitzonderingen. De meeste full-time cartoonisten moeten het van hun grote produktie hebben.

In een land waar zoveel wordt uitgetrokken voor *research* op allerlei gebied, zoveel wordt gespendeerd aan het subsidiëren van studies en creatieve arbeid, moet het niet uitgesloten zijn dat een ter zake zo kundig mogelijke auteur (tekenaar?) een studie schrijft van de betekenis en de opbouw van de cartoon.

Dit artikel wil voor de toekomstige geschiedschrijver alvast een klein brokje historie in zijn samenhang vastleggen. En voor de lezer: een aantal jongeren voorstellen die u waarschijnlijk de komende jaren steeds frequenter in uw dag- en weekbladen zult tegenkomen.

HJM

Merkwaardig kwartet op merkwaardige plaats. V.l.n.r.: Fiel, Giulio, Willem en Arno.

CARTOON '65

Vier jonge tekenaars

Met nog ruim een jaar voor de boeg telt het vierde jaar van de afdeling *Publiciteitsvormgeving en grafisch ontwerpen* van de Academie voor Beeldende Kunst en Kunstnijverheid in Arnhem ongeveer tien leerlingen.

Vier van hen zijn — deels tot ongenoegen van hun docenten — enthousiaste *cartoonisten*, grappentekenaars:

Arno (Arnold Anton van Dijk — 20), Giulio (Cornelis Gerardus Johannes de Goede — 21), Fiel (Theodoor Matthias van der Veen — 20) en de vierentwintigjarige nestor van het kwartet Willem (Bernhard Willem Holtrop).

Tekenend voor de nieuws- en kopij-honger van de Nederlandse pers is het feit dat deze vier nauwelijks meerderjarigen van hun inkomsten als tekenaars een aardige zakcent weten over te houden en het vak van cartoonist zien als een lucratieve beroepsbezigheid. Een overweging die schijnbaar voorop staat bij hun activiteiten als grappen-tekenaars.

'ARNO' VAN DIJK: 'De reden, waarom ik me op het zo vaag zichtbare terrein van het kartoentekenen heb gegeven, moeten we niet te diep zoeken.

Ik wilde wat geld verdienen om een auto te kopen. Om dat te bereiken had ik evengoed zanger kunnen worden. Of timmerman! Het maakt eigenlijk alle-

maal weinig verschil, maar men moet nu eenmaal kiezen. En mijn stembanden zijn uitsluitend geschikt om een beetje hees mee te praten en ik houd gemakkelijker en liever een tekenpen in de handen dan een hamer. Voeg daarbij mijn vermogen om niet te veel moeite te hebben met het bedenken van een "grapje" en de keuze was gemaakt.'

'GIULIO' DE GOEDE: 'Ik verdien er geld mee, waarmee ik tegemoet kan komen aan allerlei behoeften, zoals roken, in bescheiden mate drinken, boeken kopen, ergens heen gaan, in cafés gaan zitten e.d. Ik geloof wel dat dit de belangrijkste en minst prozaïsche reden is; althans het is de directe oorzaak. De aanleiding is bekend. Eenmaal bezig scheppen de redenen zich vanzelf. Als je je eerste zelf verdiende centen in de hand houdt, geeft dit een groter gevoel dan de gedachte wat je allemaal met het geld kunt gaan doen. In het begin ging het niet zo lekker, maar toch had ik de noodzaak van geld in handen hebben gevoeld.'

'FIEL' VAN DER VEEN: 'Het oorspronkelijke tijdverdrijf is nu een, hetzij schamel, doch niet te verwaarlozen inkomen geworden, met het gevolg dat ik soms gedwongen te werk moet gaan; dat is natuurlijk erg lullig. Maar als er geen redelijke produktie is, blijf ik een bedelaar. Het is mij zelfs niet mogelijk alleen van kartoens te leven, derhalve behandel ik nog tal van andere zaken. Zou ik dit niet doen, dan zou ik financieel terugvallen op limonadesiroop en goedkope pijptabak, terwijl ik nu mijn pre-fabricated gauloises kan opsteken.'

'WILLEM' HOLTROP: 'Het antwoord op de vraag: waarom teken ik cartoons is bij bijna iedere cartoon weer iets anders. Maar bij nader inzien zijn er wel bepaalde groepen beweegredenen te onderscheiden: de commerciële: een duidelijke beweegreden en de opbrengst stinkt niet; de niet-commerciële: onder andere de eigen frustraties, die misschien wel leidden tot inside humor, maar dat geeft niet zoveel (zie het succes van "Op weg naar het einde").'

WILLEM bezocht zonder succes verschillende middelbare scholen, nadat hij twaalf jaar eerder, op 2 april 1941, in Ermelo werd geboren. Hij werkte zes weken als receptionist in het 'hotelbedrijf', drie maanden aan de lopende band op een koekfabriek en ging daarna in dienst. Eind '61 plaatst hij zijn eerste cartoons in 'De Legerkoerier' à f 8,- per stuk. Uit de dienst en buiten dienstverband tekende hij voor het Rotterdammer Kwartet (De Rotterdammer, Nieuwe Haagse Courant, Nieuwe Leidse Courant en Dordts Dagblad) à f 7,50 per tekening, maar al gauw stegen zijn papieren: Vrij Nederland (f 15,- tot f 30,-), artsenblad Pols (f 30,-), Liberaal Reveil (geeft mij per nummer f 100,- ongeacht de hoeveelheid of de kwaliteit van de illustraties en terwijl ik ze herhaaldelijk schreef niet met hun doelstellingen te sympathiseren.), Sjaloom, Jeugd en Evangelie en Ratio.

'Willem' (die, omdat hij geen middelbare-school diploma heeft, geen eindexamen kan doen op de Academie, die ook

ceum in Venraai en zijn mulo in Baarn stond dat hij te veel tekende. Een indicatie die hij niet onopgemerkt voorbij liet gaan: in de herfst van 1962 begon hij als illustrator van bruilofsboeken

Jan Cremer onder zijn leerlingen telde), denkt dat zijn toekomstige vak wel 'in de reclame' zal liggen.

'Willem' komt uit een gereformeerd milieu: 'Dat mijn tekeningen in plaats van anti-calvinistisch anti-rooms werden, ligt voornamelijk in het feit dat het katholicisme grafisch een dankbaarder cartoon-onderwerp is dan het calvinisme. Overigens werden dit soort cartoons dankbaar aanvaard door bladen als Sjaloom en Jeugd en Evangelie. Een staaltje van masochisme of misschien omdat momenteel breedheid van opvatting "in" is in dat soort bladen. Vanzelf speelt ook het épater le bourgeois een rol. Waarom zou ik anders Jezus-cartoons naar Sjaloom gestuurd hebben?'

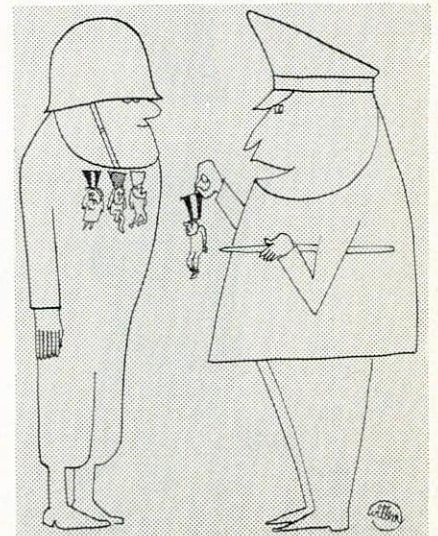
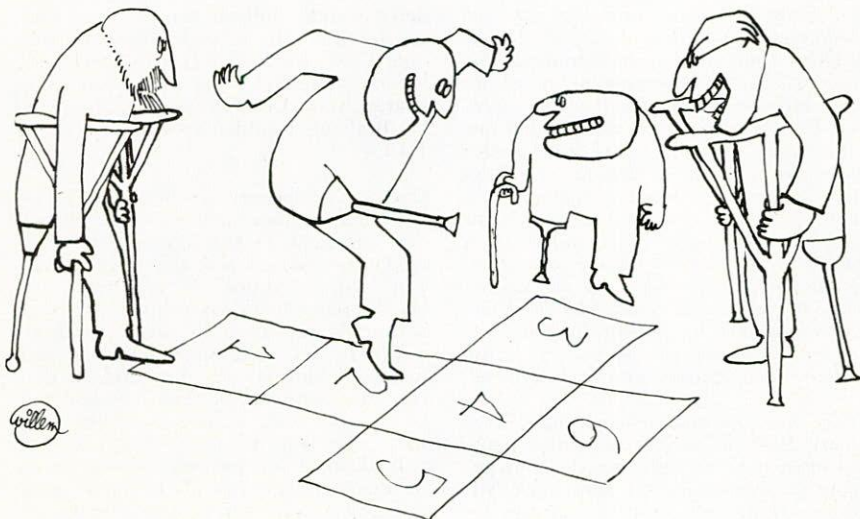
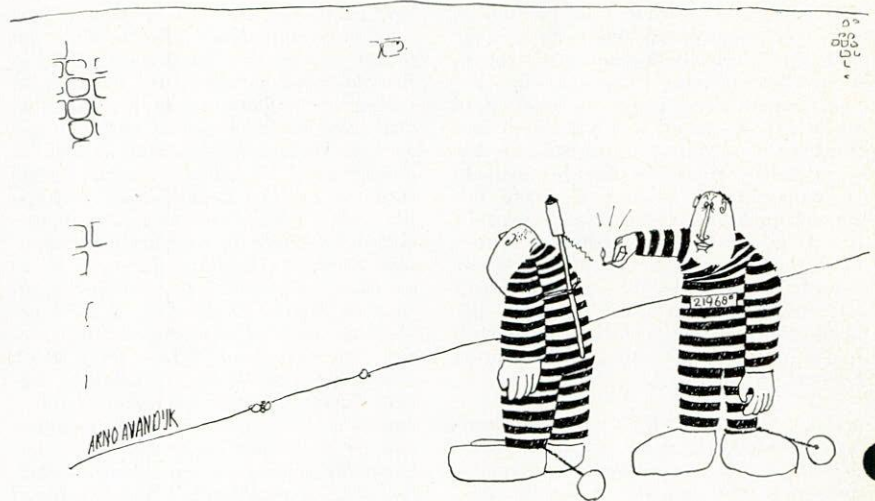
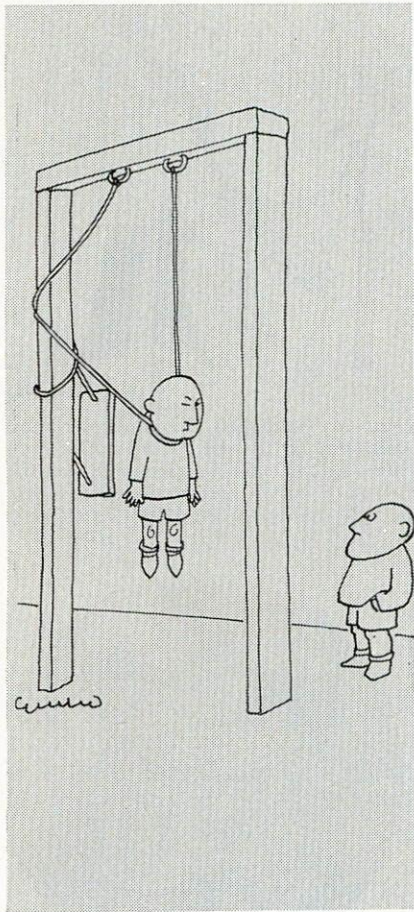
FIEL werd na zijn geboorte op 18 februari 1945 in een (geallieerde) pantserwagen naar de kerk gereden om gedoopt te worden in het katholieke Nijmegen. Onder elk rapport van zijn ly-

en feestgidsen. Zoals ook op beide anderen werkte Willems voorbeeld op Fiel aanstekelijk. Hij tekende drie cartoons voor De Gelderlander (f 10,- per stuk), lettervignetten (f 35,-) en andere illustraties voor De Spiegel en kreeg van het Brabants Dagblad voor medewerking f 15,-.

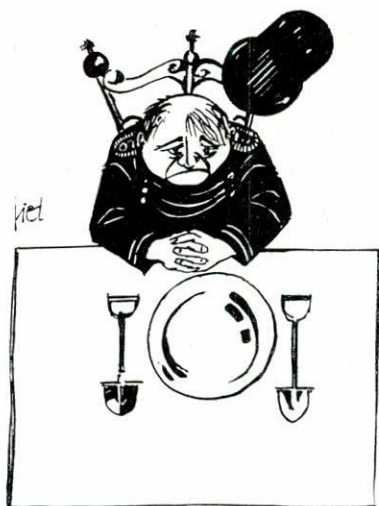
Over zijn onderwerpen schrijft hij: 'Voor al zielige mensen hebben mijn bijzondere aandacht. Ze zijn fijn om te tekenen omdat ze uit zich zelf al iets gek hebben, dat — visueel — een raar gek beeld oplevert; in werkelijkheid is het natuurlijk erg triest en droef, maar zo bekijk ik het niet. Soms teken ik een mannetje van boven; dat vind ik dan een raar verschijnsel. Het is voor mij een vondst waar ik een paar uur lang zoet mee ben. Ik teken een heel veel vol, allemaal om het van boven gezijne mannetje heen en als het af is, gooi ik het weg, want dan is de gein eraf.'

GIULIO wilde eerst schilder worden. Zijn vader was hoogleraar en socioloog. Twaalf jaar na 19 mei 1944 tekende hij al in de Schoolkrant, tekende daarna (naar Willems voorbeeld) voor De Rotterdammer, De Spiegel (f 15,- per tekening), Vrij Nederland, Jong Holland, Triangel, Literair Paspoort en Ratio.

'Ik ging kijken,' bekennt Giulio, 'hoe verschillende bekende cartoonisten werken, hoe ze effecten bereiken, enzovoorts. (-) Toen ik dus allerlei tekenars gadesloeg, ging ik wel begrijpen, dat ik nooit een groot cartoonist zou worden - wat ook niet direct de opzet was geweest. Om zo iets te worden moet je, geloof ik, als zodanig geboren worden; met een heleboel gekke kronkels in je hersens en niet (zoals ik) het gaan doen omdat er op een gemakkelijke manier zakgeld mee te verdienen is. Daarbij komt, dat ik veel meer in-

teresses heb en om een groot cartoonist te worden, moet je niets anders doen. Ik heb geen behoefte een "groot" cartoonist te worden, maar ik tracht wel een goede te zijn.'

ARNO (van 20 maart 1945) publiceerde als eerste van het viertal; maar geen tekening: een brief in de jeugdrubriek

van De Gelderlander. Drie jaar later ('63) kreeg hij voor zijn tekeningen in diezelfde rubriek in dat zelfde blad f 2,50. AKU-bedrijfsorgaan De Spindop betaalde f 15,-, evenals de Gelderlander-concurrent, de Arnhemsche Courant, waarin hij actuele tekeningen plaatste. Ook De Spiegel nam werk van hem, evenals het Amsterdamse studentenweekblad Propria Cures, waarvoor ook Holtrop tekende.

'Slaan we een woordenboek (Koenen-Endepols) op,' vertelt Arno, 'dan vinden we voor kartoen spotprent. Een kartoen is dus een afbeelding van een tekening waarin de draak wordt gestoken met een bepaalde situatie. Dit gebeurt met de bedoeling bij de beschouwer bepaalde spieren in werking te laten treden, waardoor er op zijn gezicht een uitdrukking ontstaat die wij lachen noemen. Deze spieren treden echter bij alle mensen om verschillende redenen in werking. Want wat is grappig, leuk? Een kwestie van goede of slechte smaak? Om het antwoord op deze vragen te bepalen, hebben we een maatstaf, een norm nodig. Iemand die stelt dat hij deze norm kent, getuigt daarmee van een grote mate van arrogantie. Het is wel mogelijk om de grenzen ervan (zo die bestaan) af te tasten. Er blijken mensen te zijn die zich doodlachen om een mannetje dat uitglijdt over een bananenschil en mensen die verijnd lachen bij het zien van een kartoen, waarbij alleen maar een stip op een wit vlak staat. Ook het aantasten van heilige huisjes wordt soms leuk gevonden (grappen over lichamelijke gebreken, over godsdienstige aangelegenheden, over zelfmoordgevallen, over geestelijk gestoorden, enz.).'

Naast hun cartoonistische activiteit zijn Willem, Giulio, Fiel en Arno nog op een ander terrein van amusement werk-

zaam: sedert september '64 hebben ze (zélfs Arno met zijn 'hese stem') de zanggroep The Mustangs gevormd, die incidenteel optreedt.

Maar ze blijven 'cartoons schnabbelen'. Willem Holtrop vertolkt wel hun mening, als hij - voor de toekomst - zegt: 'Over het algemeen worden cartoons zwaar onderbetaald. De fooien die we ervoor krijgen, zijn nu nog wel een stimulans, maar of ze over een paar jaar nóg een stimulans zijn, wanneer we onze tijd doeltreffender kunnen gebruiken voor bij voorbeeld het ontwerpen van een advertentie voor het aanwerven van missionarissen, dat betwijfel ik. Onze tijd wordt hoe langer hoe meer geld. Voor sommigen van ons zal het van de meestbiedende afhangen welke kant ze zullen opgaan.'

HENK J. MEIER

Nog een keer de vier cartoonisten, maar nu tegen een normale achtergrond. V.l.n.r.: Fiel, Giulio, Willem en Arno.

RECTIFICATIE

EGO heeft in het julinummet met de foto-achterpagina wel hevig geblunderd! Foto's van Marken en Sijtje Boes! Ja, ja...! Het bleek helemaal Sijtje Boes niet te zijn die onze fotograaf had geportretteerd. En de gefotografeerde Volendammer bleek een Monnikendammer in Volendams kostuum! Sijtje heeft ons verontwaardigd opgebeld! We bieden haar onze excuses aan en beloven haar ter compensatie graag een exclusieve voorpaginafoto als zij ons nu een mooie foto opstuurt.

Wij zullen gaarne naar Marken tijgen om onze kennis van de plaatselijke omstandigheden te corrigeren.

RED.

PARIJS

En dit is dan Parijs. Er is geen twijfel mogelijk. Want zulke aapjeskoetsiers als Tom Weerheijm voor de lens van zijn camera kreeg, kun je alleen maar bij het Bois de Boulogne zo op stoeltjes zien zitten bij hun koetsjes. En het jeu de boules, waar ze vol belangstelling naar kijken, is het echte onvervalste jeu de boules dat in het middagschaduw op de paden van het Bois de Boulogne wordt gespeeld.

Precies: die schilders zag Tom Weerheijm bij de Sacré Coeur en als duidelijke plaatsaanduiding liet onze fotograaf ten slotte de kop van France Soir scherp op de gevoelige film slaan, zodat er geen twijfel aan kan bestaan dat het een Parijse krantenkraam is die op deze achterpagina van EGO wordt afgedrukt.

